

Снежана П. Вучковић¹

Универзитет Београду – Филолошки факултет

О МОРФОНОЛОШКИМ И СТРУКТУРНИМ СРЕДСТВИМА ЕКСПРЕСИВИЗАЦИЈЕ У СЛОВЕНСКИМ NOMINA ATTRIBUTIVA PERSONALIA

У раду се на примерима различитих творбених типова словенских дијалекатских *nomina attributiva personalia* разматра проблем формалних начина испољавања експресивно-емоционалног творбеног значења. Њихова изразита морфонолошка и структурна варијантност – оличена у морфонолошким варијантама деривационе основе, аломорфним реализацијама суфикса, веома развијеној истокореној творбеној синонимији, различитим неустаљеним, нерегуларним и околионалним творбеним поступцима и сл. – јавља се у функцији изражавања субјективног става субјекта номинације који је путем онеобичавања творбено-морфемске структуре ових назива на неки начин и материјално обележен. Циљ је да се на корпусу творбених типова који припадају различитим словенским дијалектима осветли функционални аспект за ову творбену категорију типичних номинационих поступака.

Кључне речи: словенска дијалекатска лексика, *nomina attributiva personalia*, творбени типови, варијантност, експресивна творбена значења.

1. Упоредно-типолошко поређење творбених система словенских језика показује несумњиву подударност како у погледу наслеђених творбених средстава, тако самих начина творбе. Међутим, словенски

---

¹ snezanabaukvuckovic@gmail.com

језици су током историјског развитака ишли и самосталним путевима и развили многе карактеристичне особености, које се поред осталог огледају и у великој варијантности и непоклапањима у погледу употребе прасловенских творбених елемената.

То посебно очигледно показују именице из творбено-семантичке класе *nomina attributiva personalia*², које одликује велико богатство и разноликост творбених типова условљених пре свега потребом за нарочитом формалном обележеношћу субјективног става њихових номинатора. Појаве морфонолошке варијантности деривационих основа, те различитих аломорфних реализација суфикса, као и веома развијена структурна варијантност различитих творбених типова – за ову категорију су изразито карактеристичне.

1.1. Предмет нашег разматрања јесу неки од начина изражавања експресивно-емоционалних значења словенских дијалекатских *nomina attributiva personalia* (на примерима назива за лица мушког пола), с циљем да се представе и опишу неке њихове типичне морфонолошке одлике и карактеристике творбене структуре које представљају формални израз експресивно обележеног творбеног значења³. Анализа је усмерена на издвајање основних функционалних особености разматраног феномена, а не на детаљизиран и пун опис њихових творбених карактеристика или на међујезичке сличности и разлике у погледу употребе разматраних творбено-морфемских елемената.

Основу корпуса за анализу чине одабрани творбени модели које бележи *Общеславянский лингвистический атлас* у најновијем XII тому (ОЛА, 2020), на различитим лексичким и лексичко-творбеним картама, као и поједини примери лексема из других дијалекатских корпуса.⁴ Анализа овог материјала усмерена је на издвајање за ову класу типичних експресивно обележених номинационих поступака који највећу разноликост показују управо у слободној од норме дијалекатској лексици у којој напоредо функционишу бројни истокорени творбени синоними, архаични словенски творбени модели, суфикси који су продуктивност стекли током историјског развитака појединих словенских језика или

² У творбено-семантичку категорију *nomina attributiva personalia* сврставају се називи лица мотивисани неком њиховом квалитативном или квалитативно-вредносном карактеристиком тј. као носиоци спољних, физичких или унутрашњих, психичких или психофизичких својстава.

³ Творбено значење се изводи из узајамног односа значења датог творбеног афикса, односно односа његових категоријално-граматичких и лексичких карактеристика са лексичким и категоријално-граматичким значењима дате творбене основе (ЛЭС s.v. *словообразование*). За разлику од лексичког значења, творбено значење је формално изражено и јавља се у целој серији речи које припадају датом творбеном типу.

⁴ В. списак извора на крају рада.

они који су у словенске језике доспели посредством позајмљеница на различитим хронолошким етапама – у бројним изукрштаним везама и односима и са много ширим дијапазоном формалне и семантичке спојивости него у стандардним језицима.

1.2. Будући да ћемо лексеме које су предмет наше анализе наводити онако како су оне представљене на картама ОЛА, уз мала одступања⁵, морамо се осврнути и на начин тог представљања. На лексичко-творбеним картама примењен је принцип морфематичког записа речи системом тзв. „уопштене транскрипције“ која има практичну сврху и примерена је картама које су творбено-лексички оријентисане. Спроведени систем транскрипције одстрањује (уопштава) велику разноликост коју фонетска транскрипција (примењена на лексичким картама тј. у списковима морфемски несегментираних лексема који претходе картографисању) словенских дијалеката и говора подразумева. Он омогућава лакше издвајање и диференцијацију појава творбено-морфолошког и морфемског реда и представља хипотетичку реконструкцију „полазне структуре“ датог творбеног модела. Та реконструкција је блиска традиционалној етимолошкој реконструкцији на познопрасловенском нивоу али од ње и одступа, јер су у запису, употребом посебних симбола⁶, назначене и неке варијантне црте дате творбено-морфемске структуре како би се олакшало представљање различитих фонетских и морфофонетских промена насталих у историјском развоју конкретног дијалекта или говора (нпр. појаве метатезе, епентезе, секундарних протетичких елемената, алтернације вокала, дисимилације, асимилације, палаталне корелације сугласника и др.)⁷. Примере ћемо наводити са назнаком броја лексичко-творбене карте на којој су забележени (нпр. к. 21)⁸, али нећемо преносити и њихов запис у систему фонетске транскрипције (на припадајућим лексичким картама) јер би тај поступак захтевао увођење у веома сложен систем словенске фонетске транскрипције⁹ који уз то и отежава утврђивање диференцијалних и специфичних појава творбено-морфемског реда.

⁵ У представљеном морфематичком запису флексијску морфему нећемо сегментирати већ је давати у саставу суфиксне морфеме јер је то уобичајенији начин навођења у дериватологији. Поред тога, истицања болдом или верзалом (у неким случајевима) су наша.

⁶ На одговарајућим местима у фуснотама даћемо и објашњање неких специфичних транскрипционих решења које су аутори применили уводећи систем тзв. „уопштене транскрипције“.

⁷ Упор. ОЛА, 2020: 20–21.

⁸ У појединачним случајевима примере ћемо наводити и са назнаком стране индекса (датих на крају *Атласа*) у којима су све картографисане лексеме пописане.

⁹ Упор. ОЛА, 2020: 17–20.

2. Морфонолошке карактеристике одабраних творбених типова

Проучавање морфонолошких особености конкретних творбених типова (алтернација фонема у саставу одређених творбених морфема (тј. варијанти / аломорфа морфема), морфонолошких варијанти творбене основе, услова под којима се појављују одређене варијанте итд.) представља интегрални део творбене анализе, поготово онда када је она оперативно, процесно оријентисана тј. не своди се само на констатовање бинарног односа творбена основа $\Leftrightarrow$ творбени афикс, већ прати и формирање датог творбеног модела и укључује творбено-морфемску анализу као један од пратећих поступака. Будући елементом структуре морфема, фонемско алтернирање може имати и граматичку (творбену) функцију и јављати се као маркантно морфологизовано обележје конкретних творбених типова. Притом, постојање или одсуство алтернација, као и њихов карактер, не зависи само од фонолошких или граматичких својстава морфема, већ и од њихових лексичких, семантичких и стилистичких карактеристика (Толстая, 1998: 17, 245).

Које су морфонолошке алтернације типичне за класу *nomina attributiva personalia*, може ли се открити њихова улога у изражавању експресивних творбених значења и колики је степен њихове регуларности?

2.1. Алтернације деривационе основе

Алтернације фонема у саставу деривационе основе, које доводе до појаве њених морфонолошких варијанти, везане су пре свега за контактну зону деривациона основа – деривациони афикс.¹⁰ Иако су неке од ових алтернација примарно могле бити условљене датом фонетском позицијом и зависити од фонетске природе афикса који се за дату основу везује, данас срећемо само морфологизоване остатке тих историјских гласовних промена тј. алтернације које у одређеној граматичкој (морфонолошкој) позицији могу бити више или мање регуларне (упор. нпр. регуларне алтернације сугласника *к/ч, г/ж, х/ш* у творбеним типовима са суфиксом *-ник* (типа *источник, таложник, прашник*) и нерегуларне у онима са суфиксом *-ица* (упор. нпр. *пегица, вујугица, полугица : књижица, квржица, ногица / ножица*) и сл.). Оне више нису у вези са историјским фонетским променама и функционишу као морфологизовано обележје дате деривационе структуре које се даље учвршћује у вези са говорним навикама и као такво лесикализује¹¹. Изузетак представљају регуларне алтернације звучних и безвучних сугласника којима и даље управља

¹⁰ Изузетак представљају алтернације аблаутског реда које за ову творбено-семантичку категорију нису типичне.

¹¹ У славистичкој литератури среће се примена овог термина и на неке морфонолошки нерегуларне појаве, ограничене само на одређену групу речи (*ЛЭС s.v. лексикализација*).

закон позиционог фонолошког варирања и које су творбено релевантне онда кад су везане везане за одређену творбену позицију и налазе се у саставу елемената дате творбене структуре (упор. *приметити : примедба, топ : тоб-ција* и сл.).

За разлику од морфонолошких алтернација у именичким (типа *вук : вуч-е*) или глаголским морфолошким парадигмама (*каз-а-ти : каж-е-м*), које показују висок степен регуларности, морфонолошке алтернације у оквиру творбених парадигми су у много већој мери нерегуларне, што је посебно карактеристично за класу експресивно обележених именица.

Велики број псл. суфикса који су и данас продуктивни категорији *nomina attributiva personalia* показују се као амбивалентни у погледу тога како утичу на алтернацију сугласника који се јављају на завршетку творбене основе. Наиме, ти сугласници могу остати неизмењени, али се и палатализовати, што није условљено датом фонолошком позицијом тј. не зависи од фонолошких карактеристика афикса који се за дату деривациону основу везују (упор. нпр. *deb-el-akъ / deb-el-ъ=-akъ*¹², *deb-el-anъ / deb-el-ъ=-anъ*, *deb-el-uhъ / deb-el-ъ=-uhъ*; *tъlst-akъ / тъlst-ъ=-akъ*, *tъlst-anъ / тъlst-ъ=-anъ*, *tъlst-ohъ / тъlst-ъ=-ohъ*, *tъlst-uhъ / тъlst-ъ=-uhъ*, *tъlst-ukъ / тъlst-ъ=-ukъ* (к. 21); *gluh-er-ъn-ikъ / gluš-er-ъn-ikъ*, *gluh-ъсъ / gluš-ъсъ*, *gluh-ъn-ja / gluš-ъn-ja* итд. (к. 12)). Како се може тумачити оваква нерегуларност?

Поређење у систему парадигматских односа суфикса који се јављају у класи *nomina attributiva personalia* показује следеће. Инхерентно експресивни псл. суфикси типа **-aga / *-aga*, **-uga / *-uga*; **-ohъ / *-ohъ*, **-uhъ / *-uhъ* и сл.¹³ – по правилу су амбивалентни у погледу палатализовања деривационе основе (упор. нпр. *gni-l-ohъ / gni-l-ъ=-ohъ* (к. 47); *lěn-uhъ / lěn-ъ=-uhъ* (к. 47); *golv-aga* (к. 25) / *krik-un-ъ=-aga* (к. 36); *slěp-uga* (к. 10) / *hvast-el-ъ=-uga* (к. 39) итд.). Експресивно неутрални суфикси, попут псл. именичких суфикса **-ikъ* и **-akъ*, имају донекле различите функционално-семантичке одлике: а) оба суфикса могу вршити транспозициону функцију суфиксне супстантивизације у експресивно неутралним творбеним формацијама типа **dъlъžъnъ : *dъlъžъn-ikъ*, **novъ : *nov-akъ*; б) у оним творбеним формацијама које због потенцијално експресивног значења творбене основе могу бити и експресивно обележене – суфикс **-akъ* је у погледу палатализовања деривационе основе амбивалентан (*lěv-akъ / lěv-ъ=-akъ* (к. 13); *golv-akъ / golv-ъ=-akъ* (к. 25); *glup-akъ / glup-ъ=-akъ* (к. 32) и сл.), осим у случајевима његовог додавања на адјективне *-ъn-* или партиципске *-en-* базе када је доследно палатализујући (упор. нпр. *glup-akъ / glup-ъ=-akъ*, *lěv-akъ / lěv-ъ=-akъ* и сл., али *tuč-ъn-ъ=-akъ*, *ne-mar-ъn-ъ=-akъ*, *terb-uš-ъn-ъ=-akъ*, *sъ-męt-en-ъ=-akъ*, *čъrv-en-ъ=-akъ* и сл.). Насупрот

¹² Симбол *-ъ=* сигнализира палатализовање завршног сугласника основе (испред веларног вокалног зачетка суфикса) (в. ОЛА, 2020: 21).

¹³ Упор. SP I: 65, 68, 73–74.

томе, у творбеним типовима са псл. суфиксом *-ikъ палатализовање основе никада се не среће (упор. *hval-ъn-ikъ*, *gъrd-el-ъn-ikъ*, *kvar-ъn-ikъ*, *gluh-er-ъn-ikъ* и сл. (ОЛА, 2020: 374–375)).

Од значења саме творбене основе и номинационог контекста зависиће и у којем је оваквом творбеном типу експресивна потенција изразитија, али се може констатовати да се у односу на појаву или изостајање промене сугласника у саставу деривационе основе суфикс *-akъ подудара са типично експресивним суфиксима. Суфикс *-ikъ, односно његова преинтегрисана варијанта *-ъn-ikъ (упор. *hval-ъnikъ*), за експресивно обележене *nomina attributiva personalia* није типичан. Вероватан узрок јављања и у овим творбеним типовима била је његова изразита продуктивности у кругу назива за лица мушког пола, у неким другим творбено-семантичким категоријама, из којих се екстензивно-аналошки могао проширити.

Акопођемо од тезе да с творбени поступци кодове врсте апелативних именица могу поредити са онима које срећемо у ономастичком лексичком слоју – будући да сумноги надимци и од њих изведена надимачна презимена добијени процесом онимизације апелативних *nomina attributiva personalia* – онда се и на њих може применити став М. Пешикана (изрекнут у вези са варијантама неких старих српских личних имена у којима се срећу и појаве морфонолошких (тврдых и палатализованих) варијанти основе)¹⁴ да „стално мењање имена проистиче из чињенице да се обликом имена изражава став или однос према његовом носиоцу, при чему мање-више свако одступање од нормалног облика нечијег имена може значити тепање, знак нежности, фамилијарне присности и сл.“ (Пешикан, 1982: 13). Пешиканов „нормални облик (имена)“ у нашем случају не важи јер праве устаљености и нема, али важи примедба о варијантама које настају да би се задовољиле различите експресивно-емотивне интенције номинатора у вези са комуникативном потребом да експресивно значење творенице буде на неки начин и материјално обележено.

Ставови о томе да секундарно палатализовање основе може бити знак експресивизације присутни су у дијакхронијској литератури. Тако *Этимологический словарь славянских языков* варијанту **lys'akъ* (према *lysakъ) тумачи као експресивно обележену (ЭССЯ 17: 40), а на исти начин је, на пример, интерпретирано и палатализовање основе именице *matjeha (ЭССЯ 17: 266) испред различитих суфикса: **mat'-oha* / *-aha* / *-uha* (упор. срп. *маћеха* / *маћиха* (РСА 12: 209–211); *маћува* бот. / *маћуха* (РСА 12: 211)) итд. Секундарна, законима позиционог фонолошког варирања неусловљена палатализација се као начин експресивизације среће и изван контактне зоне творбена основа ⇔ творбени афикс (упор. примере

¹⁴ Упор. *Рад*, *Раде* / *Рађ*; *Драгоје* / *Дражоје*; *Драго* / *Дражо* и сл. (Пешикан, 1982: 15).

из српских дијалеката *улопам се* : *уљопам се*; *шункам се* : *шуњкам се* сл.¹⁵), те се она може сматрати једном од манифестација појаве фонетског онеобичавања речи чији се узроци налазе у афективним интенцијама самих номинатора да њихов субјективни, експресивно-емоционални став према датом денотату буде на неки начин „звучно“ отелотворен.

2.2. Суфиксне алтернације

Словенска *nomina attributiva personalia* одликују се обиљем различитих творбених типова са великим бројем суфиксних варијанти. Пажњу привлаче два основна типа:

а) Фонетске варијанте експресивних псл. суфикса типа **-chъ* : **-šъ* (упор. **-ahъ* / **-ašъ*, **-uhъ* / **-ušъ*, **-ochъ* / **-ošъ*, **-echъ* / **-ešъ* (SP I: 70–80))¹⁶, како у истокореним творницама типа *deb-el-uhъ* / *deb-el-ušъ* (к. 21), *slěp-uha* / *slěp-uša* (к.10), *gni-l-ohъ* / *gni-l-ъ=ošъ* (к. 47), тако и у разнокореним.

У грађи ОЛА постоји још један тип палаталних варијанти суфикса, који је карактеристичан само за неке словенске дијалекте (упор. нпр. *gluh-onъ* / *gluh-onь*¹⁷ (к. 12), *golv-onъ* / *golv-onь* (к. 25), *gъrb-usъ* / *gъrb-usь* (к. 16) (упор. пољ. *garbus* / *garbuś* SL 1915⁰), *glup-ът-asъ* / *glup-ът-asь* (к. 32) (упор. у систему фонетске транскрипције пољ. *gъuptas*, *guptas* / *gъuptaś*, *guptaś* LSL 1935⁰ „используется в шутку, с любовью“ LSL 1935⁰) и сл.). За овај тип суфиксне варијантности Ф. Славски – на примеру пољ. суфикса *-aś*, *-asia* / *-uś*, *-usia* односно укр. *-ась*, *-ася* / *-усь*, *-уся* – констатује секундарну палаталност, својствену хипокористичним формацијама (SP II: 33, 35).

Наведено секундарно палатализовање консонантске компоненте суфикса могло је бити у функцији наглашавања експресивног значења творенице, са имплицитном семом њене еуфемизације¹⁸ помоћу суфиксне варијанте која је мелодијско-акустички јаче обележена.

б) Варијанте са различитом иницијалном вокалном компонентом суфикса: упор. нпр. разнокорене формације типа – *lěv-Aha* (к. 13), *lež-Eha* (к. 47, 48), *sъp-lha* (к. 48), *lys-Oha* / *lys'-Oha* (к. 2), *gъrb-Uha* (к. 16) и сл.; *tъlst-ъ=Aga* (к. 21), *slěp-Uga* (к. 10), *lěn'-Uga* (к. 47) и сл.; *borad-Ačъ* (к. 27), *hval-ьb-Ičъ* / *hval-Ičъ* (к. 39), *golv-Očъ* (к. 25), *něm-Učъ* (к. 16) и др. Исти тип варирања среће се и у истокореним типовима – *gъrb-Alъ* / *gъrb-Elъ* / *gъrb-Olъ* / *gъrb-Ulъ* (к. 16); *golv-Anъ* / *golv-Onъ* / *golv-Unъ* (к. 25); *hvast-Elъ* / *hvast-Ulъ* (к. 39) итд.

¹⁵ Упор. Бјелетић, 1994: 227.

¹⁶ Оне су у дијахронијској литератури тумачене и у вези са морфолошким по карактеру процесом формирања тврде и меке варијанте именичке промене, при којем су и неки примарни суфиксални творбени модели били проширени структурним суфиксом **-jъ* односно **-ja* (Бернштајн, 1974 : 280).

¹⁷ Грефеме *ъ* (*gluh-onъ*) и *ь* (*gluh-onь*) имају функцију аналогу оној коју тзв. тврди и меки знак имају у руском језику тј. оне обележавају веларан / палаталан карактер претходећег сугласника.

¹⁸ Упор. срп. *грб-оња* ⇔ еуфем. *грбо* / *грбљо*; упор. и *грб-оња* → *грбоњ-ица* са суфиксалним типом еуфемизације.

Будући да суфикси са вокалном иницијалном компонентом (настали у псл. периоду преинтеграцијом основинских наставака а затим осамостаљени и аналошки раширени), имају у односу на оне са консонантским зачетком већу могућност спајања, практично са сваким видом завршетка деривационих основа (Нешименко / Гайдукова, 1994 : 102), та је њихова универзална творбена валентност и омогућавала овакав тип варирања. Дато варирање нема регуларан карактер и узроком његове појаве нису вокалска хармонијска слагања као у неким примерима ономатопејске лексике (типа срп. *клок-от*, *тон-от* : *крек-ет*, *звек-ет* и сл.). Разлог би се поново могао наћи у комуникативној потреби да се употребом оваквих формалних варијанти експресивно творбено значење обнови и нагласи и да се самим варирањем индивидуализује и издвоји од неког другог творбеног типа чија је продуктивност тј. честота употребе у датој језичкој заједници довела до тога да се он чини садржајно-семантички обичним и празним.

3. Структурне карактеристике одабраних творбених типова

Анализа генезе, структурно-семантичких одлика и функционисања творбених типова слов. *nomina attributiva personalia* – задатак је монографског типа. Овде ћемо осветлити само неке њихове типичне структурне особености тј. оне које могу бити у функцији експресивно обележеног творбеног значења.

3.1. Истокорена творбена синонимија

Словенска *nomina attributiva personalia* одликују се веома развијеном истокореном тв. синонимијом која се остварује помоћу различитих (и инхерентно и атерентно експресивних) творбених афикса.¹⁹

Упор. нпр. *гѣrb-a*, *гѣrb-o*, *гѣrb-e*, *гѣrb-ačъ*, *гѣrb-čo*, *гѣrb-ъcъ*, *гѣrb-av-ъcъ*, *гѣrb-aјъ*, *гѣrb-akъ*, *гѣrb-alъ*, *гѣrb-elъ*, *гѣrb-olъ*, *гѣrb-ulъ*, *гѣrb-ul-ъkъ*, *гѣrb-ylъ*, *гѣrb-ъl-e*, *гѣrb-ъl-o* / *гѣrb-ъl-ъ=-o*, *гѣrb-anъ* / *гѣrb-anъ*, *гѣrb-on-ja*, *гѣrb-unъ* / *гѣrb-unъ*, *гѣrb-un-ъkъ*, *гѣrb-un-ъko*, *гѣrb-usъ* / *гѣrb-usъ*, *гѣrb-us-ъkъ*, *гѣrb-ušъ*, *гѣrb-uša*, *гѣrb-uš-ъka*, *гѣrb-išъ*, *гѣrb-at-ъ=-arъ*, *гѣrb-at-ъko* / *гѣrb-at-ъko*, *гѣrb-at-ъ=-uhъ*, *гѣrb-av-ъko*, *гѣrb-ač-isko*, *гѣrb-ač-ъkъ*, *гѣrb-učъ*, *гѣrb-ikъ*, *гѣrb-al-an-ъko*, *гѣrb-el-ъko*, *гѣrb-ul-ъko*, *гѣrb-yl-ъka*, *гѣrb-ъl-ъјъ*, *гѣrb-an-ъko*, *гѣrb-an-ъ=-ukъ*, *гѣrb-enъ* / *гѣrb-enъ*, *гѣrb-un-ъč-ikъ*, *гѣrb-as-ъ*, *гѣrb-us-ъn-ikъ*, *гѣrb-uha*, *гѣrb-uš-ъkъ*, *гѣrb-uš-ъko*, *гѣrb-at-ъn-ъ=-ukъ*, *гѣrb-at-ъ=-ukъ*, *гѣrb-av-ič-arъ*, *гѣrb-ov-isko*, *гѣrb-o-lija* (к. 16).

¹⁹ Творбена синонимија је један од видова лексичке синонимије који се одликује семантичком еквивалентношћу творбених афикса. Било да је истокорена (упор. нпр. *владар*, *владаца* / *аморалан*, *неморалан*) било разнокорена (*рудар*, *копач*, *боксер*), она подразумева афиксе који у датој творбено-семантичкој категорији носе исто творбено значење.

Шта је узрок овако разнообразне творбене варијантности и какав је функционално-семантички дијапазон суфикса који се у овим творбеним типовима јављају?

Под значењем суфикса у славистици се обично подразумева она компонента значења изведенице изражена помоћу суфикса (Кубрякова, 1981: 135), при чему суфиксна семантика увек има „везани карактер“ будући да се експлицира само у контексту – унутрашњем (творбено значење проистиче из везе дате творбене морфеме и њене деривационе основе), а с друге стране и спољашњем – реченичном, текстуалном или говорном (Вендина, 1990: 12). За разлику од суфикса који имају тзв. реално-семантичку функцију, експресивна функција суфикса везана је за означавање става номинатора према датом објекту номинације, те је за њено издвајање важан комуникативни контекст у којем се дата номинација остварује.²⁰ Наиме, у творбеном систему једног дијалекта или говора функционишу различити синонимични атрибутивни творбени модели које дати субјекат номинације може употребити да би назвао одређени појам. При самом номинационом акту обично се прво посеже за моделом који је на одређеном синхронном нивоу у датој језичкој заједници најпродуктивнији, што подразумева његову регуларност тј. устаљеност и учесталост у језику носилаца који га користе као идеалан аналошки узорак за творбу нових назива. Међутим, такви творбени модели нису најпогоднији и за изражавање субјективног става говорника јер због честоте употребе они могу бити садржајно-семантички испражњени. Зато се приликом сваке нове номинације јавља потреба за стварањем творбеног модела који ће то испражњено значење обновити и нагласити, што отвара могућност појаве бројних нових, те потенцијалних и околиналних истокорених творбених формација чија структура наглашено одступа од тог идеалног, творбено најпродуктивнијег узорка. Упор. нпр. и следеће творбене моделе који се срећу у оквирима деривационих гнезда псл. придева **gluhъ* и **glupъ* и који сведоче о сталној потрази за експресивно најизразитијим творбеним значењем: рус. **gluhъ* → *глухмен*, *глухня*, *глухомятка*, *глухоня*, *глухоперя*, *глухопятина*, *глухопяча*, *глухопячина*, *глухохоня*, *глушь*, *глушен*, *глушмень* итд. (СРНГ 6: 214–217); **glupъ* → *глупак* / *глупяк*, *глупашик*, *глупендай*, *глупец*, *глупинюшка*, *глупиша*, *глупыш*, *глупышек*, *глупяга*, *глупяш* итд. (СРНГ 6: 212–213); срп. **gluhъ* → *глувак*, *глуван*, *глувара*, *глуваћ*, *глувач*, *глувача*, *глувља*, *глувоња*, *глувча*, *глувша*; **glupъ* → *глунавчак*, *глунавшѣк*, *глупак*, *глупандер*, *глупарин*, *глупарина*, *глупаринка* (ж/м), *глуперда* (ж/м), *глупча*, *глупша* (Богдановић, 2016: 54–55).

²⁰ Значај уважавања контекстуалних околности и улоге самог субјекта номинације за испољавање експресивно-емоционалних значења речи истицали су бројни српски лингвисти (упор. нпр. Драгићевић, 2001; Ристић, 2004; Јовановић, 2010. и др.).

Да би се овакве номинационе потребе задовољиле, користе се не само инхерентно експресивни него и атхерентно експресивни афикси, најразличитијих типова – фонетске варијанте истих псл. суфикса (о неким од њих смо већ говорили); архаични и непродуктивни псл. суфикси (упор. нпр. древни ие. суфикс **-man-* / **-men-*²¹: *gluh-manъ* / *gluŝ-manъ* (к. 12), *lъŝ-e-manъ* (к. 42) и др.)²²; страни по пореклу суфикси у споју са домаћом творбеном основом (упор. нпр. *hval-ŝi-ja*, *hval-ъba-ŝi-ja* (к. 39))²³; суфикси који нису карактеристични за дату творбено-семантичку категорију (упор. *glup-ъstvo* (к. 33), *hvali-dlo* (к. 39), *пѣm-ota* (к. 8), *hud-izna*, *hud-oba* (к. 23)), итд.). Међу овим последњим, пажњу привлаче неки типично агентивни суфикси, попут псл. суфикса **(a)ѣ*: упор. нпр. *гѣb-aѣ*, *bord-aѣ*, *hud-aѣ*, *plѣh-aѣ* / *plѣŝ-aѣ*, *сила-aѣ*, *slѣp-aѣ*, *lys-aѣ*, *lѣv-aѣ* итд. (ОЛА, 2020: 379). Ширење обима његове функције и на ову категорију праћен је развитом експресивних, квалификативно-вредносних значења јер агентивна семантика која се за њега везивала, у споју са другачијим типом основа, утиче на то да се дата мотивациона карактеристика поима као наглашена, интезивна, појачана.

3.2. Структурна варијантност деривационе основе

У изведеницама типа *nomina attributiva personalia* основинска реч може имати различиту (именичку, придевску, глаголску) лексичко-граматичку припадност (упор. срп. *глава* ⇒ *главоња*, *глуп* ⇒ *глупак*, *хвалити се* ⇒ *хвалиша*), а од ње издвојена деривациона основа јављати се као морфонолошки варијантна (проста или на различите начине проширена). Навешћемо неке карактеристичне особености:

а) Изведенице од именичких основа одликује директно додавање суфикса на просту именичку (упор. нпр. *гѣrb-ъсь*, *гѣrb-aјь*, *гѣrb-акъ*, *гѣrb-алъ*, *гѣrb-унъ* итд.) или од ње добијену придевску основу (упор. *грѣba* ⇒ *грѣb-атъ* ⇒ *грѣb-ат-ъ=-ukъ*; *грѣba* ⇒ *грѣb-авъ* ⇒ *грѣb-ав-иѣ-аръ* / *гѣrb-ав-ъсь* и сл. (к.16)) у чијој структури се често јавља суфикс који има функцију истицања неког својства присутног у већој мери. Карактеристично секундарно, творбено-семантички редувантно проширење деривационе основе типичним придевским, експресивно неутралним суфиксом *-ъn-* типа *грѣba* ⇒ *грѣb-атъ* ⇒ *грѣb-ат-ъn-ъ=-ukъ* или *лѣgati* / *лѣŝь* ⇒ *лѣŝ-ъn-iv-ъсь* (к. 42) и сл. – поред тога што маркира припадност дате основе придевској класи речи, чини овакве творбено нерегуларне форме на известан начин и перцептивно „отежалим“, а тиме и стилски маркираним.

²¹ Упор. ЭССЯ 15: 253.

²² Упор. и срп. апел. *лацман*, *очман* (Skok II: 367); антропон. *Радоман*, *Вукоман*.

²³ Упор. срп. *ловац* према експресивно изразитијем *ловѣја* или *говорник* : *говорѣја* и сл. О стилско-семантичком потенцијалу страних суфикса у срп. језику упор. Радић, 2018: 39–46.

б) Кад су у питању изведенице од придевских основа, суфикс се може додавати како на просту придевску основу, тако и ону која је морфемски дељива тј. проширена неким придевским суфиксом који дато својство интензификацијски истиче: упор. нпр. *glupъ* (člověкъ) ⇒ *glup-akъ*, *glup-asъ*, *glup-ušъ* и др. ⇔ *glup-av-ъko*, *glup-av-ъšč-ina* (к. 32); *lěpъ* (člověкъ) ⇒ *lěn-ohъ*, *lěn-ъсь*, *lěn-ъč-uga* и др. ⇔ *lěn-iv-ъсь* (к. 47) итд.

в) Девербативне изведенице карактерише додавање суфикса на коренску (упор. нпр. *hval-ačъ*) или суфиксирану (*hval-i-tel'ъ*) глаголску основу, те посебно постојање изведеница чија творбена структура указује на постојање деривационог ланца типа *hval-i-ti* (*se*) ⇒ *hval-ivъ* ⇒ *hval-iv-ъko* / *hval-iv-ъсь*; *hval-isa-ti* (*se*) ⇒ *hval-is-avъ* ⇒ *hval-is-av-ъсь*; *hval-i-ti* (*se*) ⇒ *hval-ъba* ⇒ *hval-ъb-adžija* / *hval-ъb-an-ikъ* / *hval-ъb-ičъ* / *hval-ъb-išъ* / *hval-ъb-unъ* (к. 39) итд.

Горе наведени примери показују да се често у структури друге карике деривационог ланца јавља суфикс који дато својство „активно“ потенцира (*-ivъ*, *-avъ*, *-ъba*) уносећи у значење именичких деривата извесну агентивност (у ширем смислу значења те речи) и стилско-семантичку маркираност. У случају изведенице *hval-is-av-ъсь* то својство је наглашено и значењем грчког по пореклу суфикса *-isa-*, који у саставу примарне деривационе основе, у поређењу са експресивно неутралним глаголом *hvaliti se* – носи значење извесне разметљивости (Клајн, 2003: 341).

У овај вид варијантности убрајају се и структурна проширења деривационе основе асемантичним интерфиксним елементима који се могу јављати али и изостајати, типа *peг-ačъ* / *peг-ov-ačъ* (к. 7) и сл.

3.3. Варијантност афиксалне компоненте структуре

Овај тип структурне варијантности најчешће се остварује дупликацијом творбених елемената тј. секундарним наслојавањем неког изосемантичног творбеног афикса. Најизразитија су два основна типа:

а) варијантне творбене формације код којих други члан творбено синонимичног пара садржи секундарно наслојен суфикс: нпр. *gъrb-anъ* ⇔ (*gъrban*)-ъ=*ukъ*, *gъrb-usъ* ⇔ (*gъrbus*)-ъкъ / (*gъrbus*)-ъникъ, *gъrb-ulъ* ⇔ (*gъrbul*)-ъкъ, *gъrb-unъ* ⇔ (*gъrbun*)-ъкъ (к. 16); исту појаву срећемо у бројним другим деривационим гнездима: нпр. *brjuh-alъ* ⇔ (*brjuhalъ*)-ъсь ‘трбоња’ (к. 19); *deb-el-anъ* ⇔ (*debelan*)-ъčo / (*debelan*)-ъko; *deb-el-uhъ* ⇔ (*debeluh*)-arъ (к. 21); *golv-ъčo* ⇔ (*golvъč*)-oga (к. 25); *kras-av-ъсь* ⇔ (*krasavъč*)-ikъ (к. 30) итд.

б) варијантне творбене формације који одликује даља суфиксна кумулација *gъrb-unъ* ⇒ (*gъrbun*)-ъкъ ⇒ {(*gъrbun*)-ъč}-ikъ или односно укрштање (контаминација) са неким другим синонимичним творбеним типом: упор. нпр. *gъrb-alъ* ⇔ *gъrb-anъ* ⇒ {(*gъrbal*)-an}-ъko (к. 16); *golv-anъ* ⇒ (*golvan*)-ъсь ⇒ {(*golvan*)-ъč}-ikъ (к. 25); *hvast-unъ* ⇒ (*hvastun*)-išъ ⇒ {(*hvastun*)-iš}-ъka (к. 39) и сл.

У оба ова типа, афикс другог односно трећег деривационог корака често носи сему секундарне еуфемизације. Она је могла бити мотивисана културним стереотипима дате језичке заједнице, односно лингвокултурним интенцијама субјекта номинације који датом именовању жели да прида емоционално неутралнију боју у складу са прагматичким принципима етичности, уважавања, пристојности и сл.

Овакве сложене и нерегуларне творбене процедуре, које карактерише секундарно додавање изосемантичних и изофункционалних, десигнативно редувантних афикса – имају функцију интензификацијског истицања дате мотивационе карактеристике и експресивног, квалитативно-вредносног значења саме творенице. Оне су у извесном смислу блиске фигурама градације, где сваки наредни члан уноси у значење допунску сему интензитета.

3.4. Епентетички елементи структуре

Типична у овом смислу је интерфиксна епентеза сугласника *-t-* који се јавља у великом броју примера различитих деривационих гнезда (упор. *glup-ʔt-ak-ʔ*, *glup-ʔt-asʔ* (к. 32); *slěp-ʔt-ak-ʔ*, *slěp-ʔt-ok-ʔ* (к. 10); *lěn-ʔt-ʔ=aga*, *lěn-ʔt-ʔ=aj-ʔ*, *lěn-ʔt-ʔ=aj-ug-a*, *lěn-ʔt-ʔ=oh-a*, *lěn-ʔt-ʔ=uh-a* (к. 47–48)), те појава епентетичког интерфиксног елемента *-m-* карактеристичног за творбено гнездо псл. придева **gluhʔ*, а спорадично и за примере који припадају другим гнездима (*gluh-m-aj-ʔ*, *gluh-m-ak-ʔ*/*gluš-m-ak-ʔ*, *gluh-m-al-ʔ*, *gluš-m-el-ʔ*, *gluš-m-et-ʔ* (к. 12); *lys-m-ak-ʔ* (к. 2); *dryh-m-ač-ʔ*, *dryh-m-oš-ʔ* (к. 48); (*buc*)-*m-ak-ʔ* (к. 21)). Назални сугласнички елемент *-m-*, срећемо и у функцији инфиксне епентезе у гнезду придева **glupʔ* у примерима Скокове грађе: *глумп-ав*, *глумп-аст*, *глумп-ак* (кајк.) (Skok II: 574).

а) База за даље аналошко ширење сугласничког елемента *-t-* биле су по Ф. Славском девербативне експресивно обележене изведенице суфиксом **-uhʔ*, настале у кругу глаголских основа на **-tati*, **-ʔtati* – типа рус. дијал. *болтух* ‘брбљивац’ : *болтатъ* (1. ‘мешати, мућкати’, 2. ‘брбљати’) или *шептюха* ‘врачара’ : *шептатъ* (SP I: 74). У саставу суфикса **-uhʔ* он функционише као морфемска варијанта и у експресивно неутралним творб. формацијама (упор. **pasti* : **pas-tuhʔ*, **pěti* : **pě-tuhʔ*), где је његово учвршћивање могло бити подстакнуто аналошким угледањем на друге агентивне псл. творбене моделе са иницијалним елементом *-t-* у саставу творбених афикса (типа **-telʔ*, **-(a)tajʔ* и сл.).

С друге стране, његова етимолошки немотивисана појава у различитим експресивним творбеним типовима (упор. горе наведене примере), у споју са различитим суфиксима и различитим творбеним основама – може имати и фоностилемски карактер (упор. *glup-ʔt-ak-ʔ* : *glup-ak-ʔ*) и функционисати као фонетско средство експресивизације које у датом комуникативном контексту имплицира неутралнију а екплицира експресивно маркантнију варијанту датог творбеног модела.

б) Дијахрони увиди у парадигматски систем творбених афикса који се у овој класи назива јављају утицали су на поставку различитих хипотеза о пореклу интерфиксног и инфиксног назалног елемента *-m-*, па је он тумачен као интерфиксни творбени елемент настао као резултат контаминације са творбеним типовима који садрже древни ие. именички суфикс **-man-* / **-men-*, односно као његов остатак (ЭССЯ 14: 17–18; 15: 250, 252–253).

Пажњу привлачи честота његовог јављања у творбеном гнезду псл. придева **gluhъ* и **glupъ*, за које новија етимолошка истраживања показују да се могу свести на исти праие. предложак. Супротно традиционалном тумачењу, нову тезу о етимологији псл. придева **gluhъ* поставила је М. Свјержовска (Wojtyła-Świerzowska, 1991: 209–220). Пољска лингвисткиња стабло ових лексема изводи из прајезичког корена **g(e)l-ou-* (са претпостављеним синкретичним значењем ‘гњечити, притискивати, стискати, прекривати’), карактеристичном са структурне стране по томе што је доцније био прошириван различитим суфиксним коренским детерминаторима, заправо онима који се псл. нивоу јављају преинтегрисани у саставу коренске структуре придева **glud-ъkъ*, **glumъ*, **glupъ* и **gluchъ* (Wojtyła-Świerzowska, 1991: 217–218).

Многозначност деривата који припадају овом етимолошком гнезду проистиче отуда што њихова каритивна компонента значења може бити испуњена различитим семантичким садржајима.²⁴ Наиме, како првобитни акт номинације ових лексема подразумева конотацију извесне затворености, немогућности проницања, нефункционалности – та је архисема могла бити основа за развитак пренесених значења различитог степена метафоричности (Wojtyła-Świerzowska, 1991: 213).

Паралелност у историјском структурном и семантичком развоју придева **glupъ* и **gluchъ*, бројни случајеви синонимичности њихових деривата у различитим семантичким сферама²⁵, могли су довести и до контаминације и укрштања њихових структурних елемената типа *gluš-p-ъ=a*, *gluš-p-ъ=an-ъ*, *gluš-p-et-ъ* / *gluš-ъ-p-et-a* ‘глув човек’ (к. 12) те појаве интерфиксног елемента *-p-* у њима. На исти начин се стари суфикс-проширивач *-m-* – чије реликтне остатке срећемо и облику *glum-ak-ъ*

²⁴ О семантичком моделу каритивности и семантичком паралелизму каритива **gluchъ* и **slěpъ* упор. Толстая, 2008: 55–98; 134–172.

²⁵ Упор. нпр. следеће рус. и срп. дијал. лексеме из следећих денотативних сфера: биље (рус. *глупена* ‘горко растиње’, *глупый* / *глупенький* ‘недозрео’ (о плоду) ⇔ срп. *глушица* ‘смоква’ (са затвореним семеном), *глувад* / *глухад* (жито); *глухара* ‘гљива’); животиње (рус. *глупиш* ‘разне врсте птица’ ⇔ срп. *глушак* / *глушац* ‘даждевњак’, ‘мишје младунче што још није прогледало’, ‘тетреб’; *глухарка* ‘дивља патка’); време (рус. *глупа ноћ* ‘тамна, позна ноћ’ ⇔ срп. *глува ноћ*, *глуво доба*, *Глува недеља*) итд. (РСА; Расковник; СРНГ 6: 209–217; упор. и примере из деривационог гнезда придева **gluchъ* које С. Толстој наводи у својој студији Толстая, 2008: 168–169).

‘глупак’, те придеву *glut-ъп-ъ* (к. 32) са пограничја Русије, Белорусије и Украјине, у примерима из наше грађе (в. к. LSI 1935⁰) – као резултат контаминационих процеса могао јавити и у творбеној структури горе наведених именица *gluh-m-aj-ъ*, *gluh-m-ak-ъ*, *gluh-m-al-ъ* / *gluš-m-aj-ъ*, *gluš-m-ak-ъ* и др.

Иако разматрана питања остају отворена, а одговори на њих хипотетични, у језичкој свести субјекта номинације дати сугласнички елементи могу функционисати и као фоностилемско и као морфостилемско средство онеобичавања, „отежавања“ форме, отежавања дужине њене перцепције²⁶ и на фону одступања од уобичајеног носити експресиван значењски потенцијал.

4. Анализа разматраних творбених типова словенских дијалекатских *nomina attributiva personalia* показала је да се варијантност, као њихова централна карактеристика – испољена у морфонолошким варијантама деривационе основе, аломорфним реализацијама суфикса, веома развијеној истокореној творбеној синонимији, секундарним, нерегуларним и оказионалним творбеним процедурама, појави варијантних форми са епентетичким интерфиксним и инфиксним сугласничким елементима итд. – јавља као спољашње обележје функционално оријентисано на изражавање експресивно-емоционалног става датог субјекта номинације. Суштина свих разматраних номинационих процедура може се свести на поступак онеобичавања неких мање или више регуларних и устаљених творбених модела који се у зениту развитка своје продуктивности почну перципирати као садржајно-семантички недовољно изразити, што води даљој потрази за варијантним моделима који би експресивно творбено значење обновили и нагласили.

Ово разматрање је показало и како представљена велика мозаична слика словенског дијалекатског пејзажа израста из истих когнитивно-психолошки мотивисаних интенција, блиских онима које се срећу у ономастичкој номинацији, да се дати објекат номинације самим назвањем не само означи него и индивидуализује и издвоји, а с друге стране и да претпостављени субјекат номинације испољи у том акту своју језичку личност и свој креативни језички потенцијал.

²⁶ Термин *онеобичавање* (рус. *отстранение*) увели су у стилистику руски формалисти да означе стилски ефекат тзв. *изневереног очекивања* тј. непредвидљивости језичке јединице у датом контексту.

Литература

- Бернштейн, С. (1974). *Очерк сравнительной грамматики славянских языков. Чередования. Именные основы*. Москва: Наука.
- Бјелетић, М. (1994). Експресивна средства у творби српскохрватских глагола (на материјалу говора југоисточне Србије). *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 22 (2), 265–271.
- Вендина, Т. (1990). *Дифференциация славянских языков по данным словообразования*. Москва: Наука.
- Драгићевић, Р. (2001). *Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику*. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Јовановић, В. (2010). *Деминутивне и аугментативне именице у српском језику*. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Ристић, С. (2004). *Експресивна лексика у српском језику*. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Нещименко, Г., Гайдукова, Ю. (1994). К проблеме сопоставительного изучения славянского именного словообразования. У Г. Нещименко (ред.), *Теоретические и методологические проблемы сопоставительного изучения словообразования славянских языков* (93–126). Москва: Наука.
- Клајн, И. (2003). *Творба речи у савременом српском језику* (Vol. 2). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Институт за српски језик САНУ.
- Кубрякова, Е. (1981). *Типы языковых значений: Семантика производного слова*. Москва: Наука.
- Пешикан, М. (1982). Зетско-хумско-рашка имена на почетку турскога доба. *Ономатолошки прилози*, III, 2–120.
- Радић, П. (2018). *Творба речи и миксоглотија. Прилози о суфиксацији у српском језику*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Толстая, С. (1998). *Морфонология в структуре славянских языков*. Москва: РАН.
- Толстая, С. (2008). *Пространство слова. Лексическая семантика в общеславянской перспективе*. Москва: Индрик.
- Wojtyła-Świerżowska, M. (1991). Dłacyego głuchy nie słyszy? Rozważania o etymologii psł. głuchъ. *Јужнословенски филолог*, 47, 209–220.

Извори

- Богдановић, Н. (2016). Антропогеографски речник југоисточне Србије. *Српски дијалектолошки зборник*, LXIII, 1–276.
- ЭССЯ – *Этимологический словарь славянских языков* (Vols. 1–). Москва: Наука. <http://etymolog.ruslang.ru/index.php?act=essja>.
- ЛЭС – *Лингвистический энциклопедический словарь*. Москва: Советская энциклопедия. <http://tapemark.narod.ru/les/>
- ОЛА 2020 – *Общеславянский лингвистический атлас. Серия лексико-словообразовательная* (Vol. XII). Москва: Наука. <https://www.slavatlas.org/>
- Расковник – *Расковник: речничка платформа*.

<https://raskovnik.org/>

РСА – *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* (Vols. 1–). Београд: Српска академија наука и уметности.

СРНГ – *Словарь русских народных говоров* (Vols. 1–49). Москва: РАН.

<https://nenadict.ling.spb.ru/dictionaries/345/>

Skok, P. (1971–1974). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (Vols. I–IV). Zagreb: Matica hrvatska.

SP – Sławski, F. (1974–1979). *Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego*. U F. Sławski (Red.), *Słownik prasłowiański* (Vols. I: 43–141; II: 13–60; III: 11–19). Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk: PAN.

ON MORPHONOLOGICAL AND STRUCTURAL MEANS OF EXPRESSIVITY IN SLAVIC *NOMINA ATTRIBUTIVA PERSONALIA*

S u m m a r y

The analysis of the considered word formation types of Slavic dialectal *nomina attributiva personalia* showed that variation is their core trait. It is visible in morphonological alternatives of the derivational base, allomorphic suffix realizations, highly developed word formation synonymy from one root, secondary, irregular and occasional word formation procedures, the occurrence of various forms with epenthetic interfix and infix consonant elements, etc. They all appear as an external factor functionally oriented to the expression of the expressive and emotional attitude of the given subject of nomination, who, by using these morphophonetically and structurally diverse variants, tends to mark that attitude linguistically and expressively.

Key words: Slavic dialect lexis, *nomina attributiva personalia*, word formation types, variation, expressive formational meanings.